
Mikrotason näkökulma maailman nuoriso- festivaaleihin

Pia Koivunen: Performing Peace and Friendship. The World Youth Festival as a Tool of Soviet Cultural Diplomacy, 1947–1957. Tampereen yliopisto 2013. 372 s. Omakustanne.

Pia Koivusen väitöskirja *Rauhaa ja ystävyyttä esittämässä: Maailman nuoriso- ja nuorisofestivaali Neuvostoliiton kulttuuridiplomatian välineenä 1947–1957* keskittyy pääasiassa vuoden 1957 Moskovan nuoriso- ja nuorisofestivaaliin. Tapahtumaa edeltävän historian läpi käyminen antaa kuitenkin tarvittavan taustan, jonka pohjalta voidaan paremmin ym-

märtää Moskovassa järjestetyn maailman nuorisofestivaalin ja Neuvostoliiton rajojen avaamisen merkitys, mahdollinen vaikutus ja todellinen lopputulos ulkomaiselle nuorisolle.

Yritys houkutella maailman nuorisoa sosialistisen elämäntavan pariin maailman nuorisofestivaalin avulla oli todennäköisesti yksi Neuvostoliiton kulttuuridiplomatian kunnianhimoisimmista hankkeista. Kulttuuridiplomatia ulkopoliittisena tekniikkana luottaa ei-valtiollisten toimijoiden tukeen. Vaikka toisinaan onkin vaikeaa määrittellä ”tuen” taso, käsite on hyödyllinen analysoitaessa maailman nuorisofestivaaleja, joissa kohderyhmän, nuorison, muuntuvaisuus osoittaa selkeästi Neuvostoliiton kulttuuridiplomatian ja laajemmankin poliittisen hankkeen haavoittuvuuden.

Koivusen aiempaan tutkimukseen perustuva maailman nuorisofestivaalien tarkastelu vahvistaa viimeaikaiset päätelmät siitä, että Neuvostoliitto epäonnistui sellaisen strategian luomisessa, jolla olisi vedottu maailmanlaajuiseen yleisöön. Eräs tutkimuksen huomiota herättävistä johtopäätöksistä onkin se, kuinka aikaisin tämä epäonnistuminen on havaittavissa. Kun Yhdysvallat, päävastustaja kylmässä sodassa, päätti olla virallisesti tunnustamatta maailman nuorisofestivaaleja, ne eivät saavuttaneet yleistä hyväksyntää. Festivaalit leimattiin propagandapahtumiksi ja sivuutettiin sellaisina suurimmassa osassa tapahtumia koskenutta varhaista kirjallisuutta. Koska pääosa osallistujista oli jo poliittisesti vasemmalle suuntautuneita, suunnittelijat saattoivat antaa vieraiden vain vahvistaa kiinnostuneisuuttaan ja uskoaan järjestelmään, koska (kuten käy ilmi) maailman nuorisofestivaalit epäonnistuivat päätavoitteessaan eli maailmanlaajuisten suurten joukkojen tuen hankkimisessa Neuvostoliiton poliittiselle ohjelmalle.

Väitöskirjassa myös osoitetaan, että kun kävi selväksi, että Yhdysvallat ei halunnut ryhtyä kilpailemaan nuorison huomiosta, maailman nuorisofestivaaleilla ei enää sinällään ollut vaikutusta suurvaltojen konfliktiin. Sen sijaan kylmän sodan konteksti oli merkittävä siltä osin, että Neuvostoliitto tiesi, että järjestäessään festivaalin Moskovassa sen täytyi näyttää muulle maailmalle olevansa asemansa arvoinen toisena maailman suurvalloista. Hruštšov näkikin vuoden 1957 maailman nuorisofestivaalin mahdollisuutena esitellä Neuvostoliiton sodanjälkeisiä saavutuksia.

Vaikka tiedämmekin nyt, että poliittista ja kulttuurista liennytyistä seurasi pitkä pysähtyneisyyden kausi Neuvostoliitossa, tämä ei suinkaan ollut selvää 1950-luvun jälkipuolella. Yksi tämän tohtorinväitöskirjan merkittävistä ansioista on, että se kiinnittää huomion tähän tiettyyn historian hetkeen ja näyttää selvästi ne (usein rajalliset) mahdollisuudet muutokseen ulkopolitiikassa, kulttuuridiplomatia mukaan lukien, joita kylmän sodan aikana oli. Osaltaan tämä johtuu siitä, että maailman nuorisofestivaalit antavat mahdollisuuden analysoida selvästi määriteltä toimijajoukkoa ja sen (toisinaan spontaania) käyttäytymistä kontrolloiduissa olosuhteissa. Tämän johtopäätöksen tekee myös mahdolliseksi erittäin omaperäinen mikrotason analyysi: keskittyminen festivaalin osallistujiin ja siihen, kuinka he vaikuttivat lopulliseen rauhan, ystävyyden ja – viime kädessä – sosialismin esittämiseen, performanssiin.

Väitöskirja pohjautuu Neuvostoliiton ja kylmän sodan historiantutkimuksen viimeaikaisiin trendeihin, joissa tutkitaan ”pienien toimijoiden” (s. 10) merkitystä ja niiden mahdollista vaikutusta. Tätä lähestymistapaa on vain harvoin sovellettu sodanjälkeisiin aiheisiin Neuvostoliiton tai kylmän sodan historiassa, jossa kerronta on pää-

asiassa keskittynyt valtiollisiin toimijoihin ja poliittiseen historiaan. Kuten tutkimus kuitenkin selkeästi osoittaa, Neuvostoliiton ulkopoliittikkaa ja kylmän sodan kontekstia ei voi ohittaa maailman nuorisofestivaaleja käsiteltäessä. Itse asiassa eräs työn vahvuuksista on, että se laajentaa kylmän sodan kontekstia Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen kahdenvälisestä kilpailusta ja kiinnittää huomion paikkoihin ja toimijoihin, joita ei aina oteta mukaan kylmän sodan perinteiseen kerrontaan. Vaikka maantieteellisesti keskitytäänkin maailman nuorisofestivaalien tapahtumapaikkoihin, pyrkimys vedota kolmannen maailman maihin ja eri puolilta maailmaa kotoisin olleen nuorison osallistuminen tapahtumaan tekevät tästä tutkimuksesta aidosti kansallisrajat ylittävän.

Pia Koivunen on laatinut väitöskirjan, joka antaa omaperäisen ja vahvan panoksen Neuvostoliiton ja kylmän sodan historiantutkimukseen. Väitöskirja on kunnianhimoinen hanke, jota tukevat olemassa olevan historiankirjoituksen syvällinen tuntemus ja ahkera arkistojen tutkimus. On erittäin epätodennäköistä, että myöhempi arkistojen tutkimus muuttaisi väitöskirjan keskeisiä johtopäätöksiä Moskovian nuorisofestivaalista, ja siitä tulee varmasti vaikuttava työ sodanjälkeisessä Neuvostoliiton historiantutkimuksessa.

RÓSA MAGNÚSDÓTTIR
AARHUSIN YLIOPISTO, TANSKA